

ELİT DÜZEYDE SPOR YAPANLARIN SPORA YÖNELMELERİNDE İLK VE ORTAÖĞRETİM KURUMLARININ ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Musa ÇON *
Azmi YETİM.**
Şeydi Ahmet AĞAOĞLU *
M. Yalçın TASMEKTEPLİĞİL *

ÖZET

Bu araştırma ile elit düzeyde spor yapanların spora yönelmelerinde eğitim—öğretim kurumlarının etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Samsun Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne kayıtlı faal sporcular ile 19 Mayıs Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'nde öğrenimini sürdüren sporculara anket uygulanmış olup, yapılan değerlendirmeler sonunda öğrencilerin spora başlamalarında öncelikle arkadaş çevresi, aile, spor kulübü, beden eğitimi öğretmeni ve okulun spor alanındaki faaliyetleri; daha sonra ise kitle iletişim araçlarıyla beden eğitimi derslerinin etkili olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin spora yönelmelerinde öncelik sırası bakımından öğretim kurumlarının geri planda kalması, buralardaki tesis, mazleme, araç-gereç ve teknik donanım gibi unsurlara bağlı olarak beden eğitimi derslerinin amacına uygun işlenmediği veya işlenemediği fikrini kuvvetlendirmektedir.

THE EFFECTS OF PRIMARY AND SECONDARY SCHOOLS AS AN ORGANISATION UPON BEGINNING TO SPORTS OF THEIR STUDENTS WHO ARE TODAY'S ELITE ATHLETES

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine is there is any effect during primary and secondary schools on selecting sports of today's elite athletes.

A questionnaire was given to the directory of Youth and Sports of Samsun Province and the athletes at Physical Education first: friendship environment, family, sport club, physical educator and sports activities of school, then: with the media communication means and physical education and sport courses on the beginning of students to sports activities Educational foundation effects on directing students towards sports did not become so much. Because those foundations have not enough building, equipment personnel etc. That's why the idea of "the physical education course, have not performed properly for its purpose" are strengthen.

1. GİRİŞ

Günümüzde spor, kitleleri peşinden sürükleyen güçlü bir olgu olarak tüm dünya tarafından kabul gören, büyük yatırımlarla her geçen gün varlığını daha da hissettiren fizyolojik, kültürel, sosyo-ekonomik ve toplumsal bir süreçtir (1).

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, SAMSUN

** Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

Bu yönüyle spor, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan tüm ülkelerin üzerinde birleştikleri en temel alanlardan biridir. Bugün Beden Eğitimi ve Spor kavramının gelişmiş diye nitelendirilen ülkelerde büeyin, dolayısıyla toplumun ruhsal ve bedensel gelişimini sağlamada çok etkili bir araç olarak kullanıldığı inkâr edilemez örneklerle ortadadır (2).

Gerçekten sporun sosyal yığınların ilgi odağı haline gelmesi, mutlak surette fert, toptum ve devlet üzerinde çok önemli fonksiyonlar icra etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu fonksiyonlar, fert açısından sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik yararlar; toplum açısından bütünleşme; devlet açısından ise propaganda, verimlilik, üretkenlik ve milli savunmada güvence olarak sıralanabilir*.

Bu haliyle büyük beceriler gerektiren, göze hitap eden, estetik ve zekâ gibi bir çok unsuru içinde bulunduran ve aynı zamanda bir sanatın sergilenmesi anlamına gelen zirve ya da ihtisas sporu, her toplumda büyük ölçüde sempati toplayıp kişileri bu alana özendiren kuvvetli bir olgu özelliği taşımaktadır. Bu nedenle bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de "elit sporu temsil eden icracılar sporun yaygınlaştırılması ve benimsetilmesi bakımından çok önemli bir görevle karşı karşıyadırlar." (6)

Böylesi bir öneme sahip bulunan zirve sporunun geliştirilmesi şüphesiz hayli fazla sayıdaki değişkenlerin pozitif bir hale getirilebilmesiyle mümkün olabilir. Bu cümleden olarak eğitimin "İnsan davranışında bilgi, beceri, anlayış, ilgi ve diğer kişilik nitelikleri yönünden belli gelişmeler sağlamak amacı ile yürütülen etkiler sistemi" (5) ya da "Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci" (3) şeklinde tanımlanması, "elit sporcu" yetiştirme hadisesinin öncelikle eğitim ve öğretim kurumlarıyla ilişkilendirilmesi gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Nitekim uluslararası alanda başarıya ulaşmış ülkelerin spor alanındaki uygulamalarına bakılacak olursa; yetenekli, gençlerin aranması ve yetiştirilmesi konusunun sistematik bir biçimde ele alındığı görülmektedir (1). Türkiye'deki spor uygulamalarında ise, üst seviyede sporcu yetiştirilmesinin ön şartı olan bu konuya maalesef gereken önem verilmemiş ve bilinçli bir çalışmaya gidilememiştir (1).

Bu araştırma konunun önemine binaen elit sporcuların spora yönelmelerinde ilk ve ortaöğretim kurumlarının etkilerini belirlemek, fertlerin spora katılımlarının artırılması yönünde ilgililere teklifler sunmak ve böylece ülkedeki aktif sporcu potansiyelini anlamlı bir şekilde yükseltmek amacını taşımaktadır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın evrenini Samsun ili lisanslı sporcuları, örneklemini ise 70 kız, 230 erkek olmak üzere 300 sporcu oluşturmaktadır. (Araştırma Samsun Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün 1993-1994 yılı itibarıyla kayıtlı ve faal olan lisansiyer sporcuları ile sınırlanmıştır.)

Tarama modeli ile yapılan çalışmada konu ile ilgili teorik bilgiler ilgili literatür taranarak elde edilmiştir. Ayrıca araştırmanın amacını oluşturan problemin tesbit ve çözümü için 20 soruluk bir anket formu hazırlanmıştır.

Anketteki soruların hazırlanmasında Milli Eğitim Bakanlığının "İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları", "İlk - Ortaöğretim Kurumları Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Talimatı", bu konuda yapılmış diğer çalışmalar ve yazılmış eserler önemli bir referans olarak seçilmiştir.

Anketler deneklere bizzat araştırmacılar tarafından doldurulmuş ve cevaplandırılan formlar yine araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Değerlendirmeye alınan anket formları önce kontrol edilmiş, sayısal değerler oluşturulduktan sonra bilgisayar aracılığıyla analize tabi tutulmuştur. Analizde yüzde ve frekans hesabı uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırmada öğrencilerin spora yönelmelerinde etkili olduğuna inanılan pek çok unsur dikkate alınmış ve yapılan işlemler sonrasında aşağıdaki bulgular elde edilerekte tablolaştırılmıştır.

Tablo I. Sporcu Grubunun Spor Branşlarına Göre Dağılımı

BRANŞLAR	n	%
Futbol	105	35
Voleybol	45	15
Basketbol	30	10
Hentbol	35	11.67
Güreş	20	6.67
Atletizm	15	5
Judo	16	5.33
Okçuluk	13	4.33
Boks	9	3
Taekwon-do	6	2
Karate	6	2
TOPLAM	300	100

Değişik 10 spor dalında faaliyet gösteren bu sporcuların 70'i kız, 230'u erkek olmak üzere toplam sayısı 300'dür.

Tablo II. Sporcuların Spora Başladıklarında Hangi Yaş ve Sınıfta Olduklarını Gösteren Dağılım

OKUL	SINIF	YAŞ	n	%	TOPLAM	
					n	%
İlkokul	1	7	7	2.33		
	2	8	8	2.67		
	3	9	26	8.67	109	36.33
	4	10	42	14		
	5	11	26	8.67		
Ortaokul	1	12	52	17.33		
	2	13	32	10.67	131	43.67
	3	14	46	15.33		
Lise	1	15	36	12		
	2	16	19	6.33	60	20.0
	3	17	6	2		
TOPLAM			300	100		

Öte yandan; öğrencilerin spora başladıkları okulda beden eğitimi öğretmenin bulunup bulunmadığını anlamak ve mevcut öğretmenlerin beden eğitimi derslerine girip girmediğini tespit etmek için sorulan somlarla; öğrencilerin spora başladıkları okulların büyük çoğunluğunun (%87.50) beden eğitimi öğretmeni varken, % 12.4'lik oranında bulunmadığı belirlenmiştir. Diğer yandan öğrencilerin % 88.58'i sözü edilen okullarda okurken beden eğitimi öğretmenlerinin derslerine geldiğini, % 11.42'si ise gelmediğini bildirmiştir.

Tablo III. Beden Eğitimi Derslerine Gelen Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Branşlarına Göre Dağılımı

BRANŞLAR	n	%
Futbol	63	28
Voleybol	33	14.67
Basketbol	57	25.33
Hentbol	36	16
Atletizm	24	10.67
Güreş	2	0.89
Cimnastik	10	4.44
TOPLAM	225	100

Tablo IV. Öğrencilerin Spora Başladıkları Okulun Yerleşim Birimini Gösteren Dağılım

YERLEŞİM BİRİMİ	n	%
Köy	6	2
Kasaba	40	13.33
Şehir	254	84.67
TOPLAM	300	100

Tablo V. Öğrencilerin Spora Yönelmesinde Etkili Olan Unsurları Gösteren Dağılım

SEÇİLMİŞ UNSURLAR	n	%
Beden Eğitimi Öğretmeni	131	14.07
Beden Eğitimi Dersi	60	6.44
Okulun Spor Alanındaki Faaliyetleri	131	14.07
Arkadaş Çevresi	189	20.30
Aile	149	16
Kitle İletişim Araçları	94	10.10
Spor Kulübü	143	15.36
Diğer	34	3.66
TOPLAM	931	100

Tablo VI. Öğrencilerin Spora Başladıkları Okullarda Bulunan Tesislerle Bu Tesislerden Yararlanma Oranlarını Gösteren Dağılım

	n	%	Yararlanma Cevabı	n	%
Spor Salonu	85	22.67	Evet	56	18.67
Açık futbol sahası	106	28.27			
Açık voleybol- basketbol sahası	179	47.73	Kısmen	100	33.33
Diğer	5	1.33			
			Hayır	144	48
TOPLAM	375	100	TOPLAM	300	100

Tablo VII. Öğrencilerin Spora Başladıkları Yıl Haftada Kaç Saat Beden Eğitimi Dersi Aldıklarını Gösteren Dağılım

Ders Saati	n	%
1 saat	10	3.48
2 saat	231	80.49
3 saat	6	2.09
4 saat	31	10.80
6saat	9	3.14
TOPLAM	287	100

Tablo VIII. Öğrencilerin Spora Başladıkları Yıl Haftada Aldıkları Beden Eğitimi Ders Saatinin Spora Yönelme Açısından Yeterliliği ve Beden Eğitimi Derslerinin Etkili Olup Olmadığını Gösteren Dağılım

Ders Saatinin Yeterliliği			Dersin Etkililiği	
Seçenek	n	%	n	%
Evet	15	5.19	111	37
Kısmen	50	17.30	91	30.33
Hayır	224	77.51	98	32.67
TOPLAM	289	100	300	100

Tablo IX. Öğrencilerin Spora Başladıkları Okulda Ders Dışı Faaliyetlerin Yapılma Durumu İle Bu Faaliyetlerin Spora Yönelmedeki Etkililiği ve Öğrencilerin Bir Spor Kulübüyle Bağlantılarını Gösteren Dağılım

Ders Dışı Faaliyet Durumu			Ders Dışı Faaliyetlerin Spora Yönelmede etkisi		Öğrencilerin Spora Başladıklarında Spor Kulübüyle İlgisi	
Seçenek	n	%	n	%	n	%
Evet	236	83.99	148	62.71	185	61.67
Kısmen	–	–	51	21.61	–	–
Hayır	45	16.01	37	15.68	115	38.33
TOPLAM	281	100	236	100	300	100

Tablo X. Spora Başladıklarında Herhangi Bir Spor Kulübüyle Bağlantı Kuran Öğrencilerin Spor Kulübüyle Bağlarını Okul Yönetiminin Etkileme Düzeylerini Gösteren Dağılım

Seçenek	n	%
Bağlarımı kuvvetlendirdi	49	26.49
Bağlanım zayıflattı	20	10.81
Tamamen kopardı	5	2.7
Hiç bir etkisi olmadı	111	60
TOPLAM	185	100

Tablo XI. Okuldaki Ders Dışı Sportif Faaliyetlerin Amaçlarına Yönelik Sporcu Öğrencilerin Görüşlerinin Dağılımı

	n	%
Elit sporcu yetiştirmek	150	16.97
Reklam	208	23.53
Spora özendirmek, spora başlamaya fırsat vermek	167	18.89
Performans sporu için altyapı kurmak	80	9.05
Boş zaman değerlendirme (Rekreasyon)	196	22.17
Genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirme	75	8.49
Diğer	8	0.9
TOPLAM	884	100

Tablo XII. Öğrencilerin Spora Yönelmesinde Eğitim-Öğretim Kurumları Tarafından Dikkate Alınması Gereken Hususlara Dan Sporcuların Görüşleri

	n	%
Sporcu öğrencilerin derslere devamsızlık problemi	100	18.76
Okullar tesis, spor salonu ve malzeme temin etmeli	80	15.01
Okullar öğrenciyi teşvik edici olmalı	60	11.26
Sınıf ve okullararası turnuvaların çok yapılması	40	7.5
Diğer derslerde geri kalınan konularda ek ders verilmesi	53	9.94
Okul, aile ve kulüp işbirliği sağlanarak olumsuzluklar çözülmeli	33	6.19
Sporcu öğrencilerin antrenman saatleri ders saatleriyle uyumlu olmalı	44	8.26
Okul idaresi başarılı sporcu tespit edip, elit sporcu olması için çalışmalı	28	5.25
Okullarda spor kollarının işlevi artırılmalı ve bizzat müdür tarafından desteklenmeli, denetlenmeli	25	4.69
Okullarda belirli zamanlarda spor yetenek araştırması yapılmalı	23	4.32
Sporcuları diğer ders öğretmenleri de desteklemeli	47	8.82
TOPLAM	533	100

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ankete katılan deneklerin çoğunun (%35) futbol dalında faaliyet göstermesi pek yadırganacak bir durum değildir (Tablo I). Çünkü diğer branşlara göre futbol Türk toplumunda gerek seyir, gerekse aktif katılım açısından en çok ilgi gören spor dalı niteliği taşımaktadır. Bunun gibi voleybol, basketbol, hentbol türünden oyun sporları da deneklerin yaptığı sporlar arasında hayli yüksek bir orana sahip olan branşlardır. Adı geçen sporların diğer spor türlerine göre daha kolay organize olunabilecek bir özelliğe sahip olduğunu ve ayrıca bu sporlara uygun ortamların her kademedeki okul veya iş yerinde kolayca bulunabildiğini (açık tesisler şeklinde) söylemek yanlış olmayacaktır. Zaten Samsun il düzeyindeki iisansiyer sporcuların dağılımına bakıldığında da aynı spor türlerinde sporcuların nispeten yoğun olarak bulunduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 1996 yılı itibariyle Samsun ili faal sporcu sayısı şöyle bir dağılım göstermektedir; Futbol 7451, voleybol 1177, basketbol 885, hentbol 1139, güreş 824, Judo 583, taekvondo 997, okçuluk 140, atletizm 237, boks 69, karate 519. Ayrıca bu spor dallarının beden eğitimi ders müfredat programlarında bulunması da önemli bir noktadır.

Fakat ne var ki, Türkiye'de anılan bu spor dallarının yeteri kadar sporcusu olduğunu söyleyebilmek güçtür. 1990 yılı itibariyle Türkiye'de lisanslı spor yapan bireyler toplam 935.866 kişi ile ülke nüfusunun %1.7'sine tekabül etmektedir (6).

Bu görünüm şüphesiz pek çok faktörün etkisi altındadır. Ancak tabiidir ki, bu durumun oluşmasında eğitim-öğretim kurumlarının etkisi en fazla olanıdır.

Tablo H'ye bakıldığında spora başlamada okul hayatının önemi anlaşılmaktadır. Buna göre sporcuların %43.67'si ortaokul, %36.33'ü ilkokul, %20'si de lise döneminde spora başlamışlardır.

Ancak sporcuların spora başlama yaşı ile bu yaş içinde okudukları okul ve sınıf ilişkisine bakıldığında deneklerin spora başlamasıyla okul hiyerarşisi arasında uygun veya istenen bir denge olmadığı kolayca anlaşılabilir. Öyle ki, sporcuların ilkokul basamağına tekabül eden 7-11 yaş döneminde aktif spora pek kanalize olamadıkları (İlkokul %36.33), buna karşılık ortaokul kademesinde bu oranların nispeten artış gösterdiği (ortaokul%43.67) - özellikle ortaokul birinci sınıfta bu oran %17.33 ile en yüksek değere ulaşmıştır. Lise döneminde ise bu değerlerin yeniden bir azalma gösterdiği izlenmiştir.

Burada dikkat çeken en önemli husus her üç eğitim basamağında da son sınıfa rastgelen yaş dönemlerinde spora başlamanın en az bir değere sahip olmasıdır*. Bu sonucun ortaya çıkmasında gençlerin istikballerini sağlıklı bir zemine oturabilirle endişelenen önemli olabilir (4).

Gençlerin spora başlamalarında önemli bir yeri olduğu kabul edilen okul eğitimlerinin yanında, eğitimi oluşturan unsurların da önemi inkar edilemez. Bunların başında tartışmasız beden eğitimi öğretmenleri gelir.

Bu konuyla ilgili araştırmaya katılan deneklerin %87.59'u spora başladığı yıl okullarda bir beden eğitimi öğretmeni bulunduğunu, % 88.58'i bu öğretmenlerin derslerine geldiklerini belirtmektedirler. Bunun yanında deneklerin %12.41'i spora başladığı yılda beden eğitimi

öğretmeninden yoksun bulunduğunu, % 11.42'si ise öğretmen bulunduğu halde derslerine gelmediğini belirtmiştir.

Oltaya konulan bu görüntü araştırmaya katılan denekler açısından önemli bir problem oluşturmasa da konu Türkiye genelinde ele alındığında yokluğu ağırlıklı bir şekilde hissedilen beden eğitimi öğretmeni eksikliğinin spora kanalize olmada büyük bir engel teşkil ettiği rahatlıkla söylenebilir.

Öte yandan öğretmenlerin sayısal dağılımı kadar bunların ağırlıklı branşları da sporcuların seçecekleri spor türlerine etki yapmaktadır. Nitekim Tablo IIFte öğretmenlerin ağırlıklı branş dağılımları ile sporcuların yoğunlaştıkları spor branşları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir ilişkinin varlığı görülür.

Şu halde spora başlamada eğitim basamaklarının etkisi mutlaka bunda beden eğitimi öğretmenlerinin sayısı, herhangi bir alanda ihtisaslaşması gerçekleşmesi gereken bir ön şarttır denilebilir*.

Spora başlamada etkili sayılabilecek faktörlerden birisi de yerleşim birimleriyle ilgilidir. Araştırmada çarpıcı bir şekilde ortaya çıkan sonuç; spora başlandığında eğitim görülen yerin köy ve kasabalara göre daha çok şehirler olduğudur (Tablo IV). "Esasında şehirleşme ve buna bağlı olarak ortaya çıkan şehir hayatı insanların spora katılım davranışı göstermelerinde oldukça önemli etkilere sahiptir. Öyle ki, iş bölümünün farklılaştığı, geliştiği dinamik bir yapıyı sergileyen şehir hayatı, bütün fertleri çok sayıda sosyal grupla münasebete zorlamakta, onların sporla temas etme şanslarını artırmaktadır. Şehirleşme olgusunun hem spor alt yapışma göreceli olarak sağlayacağı imkanlar ve hem de modern ve gerçek şehir faali-yetlerinin spora katılımı teşvik edici özellikler taşıması sebebiyle sporun kitle tarafından benimsenmesinde etkili roller oynayacağı açıktır." (6)

Bu gelişmenin benzer bir şekilde okullarda da kendini hissettireceği söylenebilir. Zaten araştırmanın sonuçları da bunu doğrular niteliktedir.

O halde yapılması gereken; şehirlerde nisbeten var olduğu kabul edilen sportif ilginin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için okullarda öncelikle tesis, araç-gereç ve donanım gibi unsurları bir arada zengin bir şekilde bulundurmak; köylerde ise sportif ortamı canlı bir hale getirmek ve bu yolla fertlerin spora karşı ilgilerini artırmak olmalıdır.

Öğrencilerin spora yönelmesinde etkili olan unsurlara bakıldığında (Tablo V) dikkati çeken husus, arkadaş çevresi (%20.3), spor kulübü (% 15.36), beden eğitimi öğretmeni (% 14.07) ve okulun spor alanındaki faaliyetleri (% 14.07) türünden seçeneklerin denekler tarafından ön planda düşünüldüğüdür. Bunun yanında kitle iletişim araçları (% 10.10), beden eğitimi dersi (%6.44) gibi unsurlar ise öğrencilerce yeterli oranda önemli bulunmamıştır.

Buradan, özellikle beden eğitimi derslerinin çok düşük bir oranda yönlendirici bulunması, bu derslerin uygulamada gerçek maksadına ulaşmadığının göstergesi sayılabilir.

Esasen mevcut eğitim sisteminde uygulanan beden eğitimi dersi müfredat programı oldukça kapsamlı bir özelliğe sahiptir. Ancak yukarıdaki sonucun olumsuz şekilde ortaya çıkması sözü edilen derslerin tam manasıyla program ilkelerine sadık kalınarak gerçekleştirilemediği gibi bir düşüncüyü ortaya koymaktadır.

Müfredat programının uygulanmasını sıkıntıya düşüren sebepler şunlar olabilir*: Derslerin branş öğretmenleri tarafından verilmemesi, tesis problemlerine bağlı olarak derslerin planlı bir biçimde işlenememesi ve bu derslere ait uygun ders işleme planlarını kapsayan çok sayıda zengin çalışma örneklerinin bir araya getirilmemesidir.

Spora başlamada önemli etkenlerden birisi de spor tesisleridir (Tablo VI). Araştırma bulgularında deneklerin %22.67'si okullarında spor salonu olduğunu belirtse de, bu sonuç bir çok öğrencinin aynı okulda okumuş olacağı gerçeği sebebiyle pek anlamlı kabul edilemez. Aynı şekilde diğer tesisler için de benzer görüşler savunulabilir.

Diğer yandan bulgularda en yüksek değere ulaşan açık voleybol ve basketbol sahaları (%47.73) verimlilik yönünden pek uygun ve kullanışlı değildir. Çünkü anılan tesisler zemin itibarıyla müsait olmadığı gibi hava şartları sebebiyle de yılın büyük bir kısmında kullanılamaz halde atıl olarak beklemektedir. Bu görüntü elbette gençlerin spora yönelmelerinde istenen bir durum olamaz. Böylesi bir yapılaşma fertlerde bırakınız spora teşvik edici bü- nitelik oluştursun, onların sağlık için spor uygulamalarına katılma alışkanlıklarını dahi sağlayabilecek nitelikte değildir. Zaten araştırmada bu konu ile ilgili sorulan bir soru sözü edilen durumu doğrulayıcı mahiyette görünmektedir. Nitekim deneklerin %48'i okullarında bulunan spor tesisinden yararlanmadığını belirtirken, aynı soruya deneklerin %33.33'ü kısmen, %18.67'si ise evet yararlanıyorum cevabını vermiştir.

Bunun yanısıra deneklerin spora başladıkları yılda aldıkları beden eğitimi ders saatleri spora yönelme açısından ilişkilendirildiğinde belirgin bir anlamlılık gözlenmemiştir (Tablo VII). Zira, haftada 6 saat ders gördüklerini belirtenlerin oranı % 3.14 iken, 2 saat ders gördüklerini belirtenlerin oranı %80.49'dur. Buradan şüphesiz beden eğitimi ders saatleri artışının fertlerin spora kanalize olmalarını olumsuz etkilediği söylenemez. Ancak bu durum görülen derslerin uygulamada pek yeterli ve faydalı olmadığı görüşünü kuvvetlendirir. Halbuki tabii olarak haftada en fazla ders gören fertlerin aktif spora daha büyük oranda katılımlarını gerektirir. Araştırma bulguları ne yazık ki bu şekilde bir görüntü vermemekte, dolayısıyla spora yönelmede beden eğitimi derslerinin büyük ölçüde etkisiz kaldığı düşüncesini gözler önüne sermektedir. Fakat bununla beraber spora başlamada beden eğitimi derslerinin tamamen etkisiz olduğunu söylemek de doğru değildir. Çünkü bu konuda 'Spora yönelmenizden beden eğitimi dersleri etkili oldu mu?' şeklindeki bir soruya deneklerin %37'si evet, % 30.33'ü kısmen şeklinde cevap verirken, %32.67'si de hayır demektedir. Buradan öğrencilerin spora yönelmesinde nispeten beden eğitimi derslerinin etkisinin bulunduğu açıkça anlaşılmaktadır (Tablo VIII).

Ayrıca beden eğitimi ders saatlerinin spora yönelme açısından yeterli olup olmadığı bizzat deneklerden öğrenilmek istenmiştir. Buna göre öğrencilerin %77.51'i yetersiz, %17.30'u kısmen yeterli, %5.19'u ise yeterli tarzında cevaplamışlardır. Bu değerler dikkatlice incelen-

diğinde yeterli ve kısmen yeterli diyen denelerin haftada 2 satten fazla ders alanlar olduğu kolayca anlaşılabilir. Binaenaleyh ortaya çıkan böylesi bir sonuç açıklanan fikri doğrulayıcı niteliktedir.

Beden eğitimi dersleri gibi sportif aktiviteye ilgi ınyanduan, sporu cazip hale getiren bir diğer uygulama da okullardaki ders dışı sportif faaliyetlerdir. Hatta denilebilir ki bu etkinlikler düzenli olarak yıl içerisinde branşlar itibariyle uygun dengeler sağlayacak biçimde düzenlenebilirse öğrencilerin spora katılım davranışı kazanmalarında esaslı bir motor vazifesi yaparlar. Gerçekten ankete katılan sporcuların spora başladıkları dönemde okullarında ders dışı sportif faaliyetlerin yapıyor olması (%83.99) ve bu faaliyetlerin öğrencilerin %62.71'i tarafından spora başlamada etkili bulunması, bu görüşü kuvvetlendirmektedir. Bunun yanında sporcuların spora başladıkları dönemde herhangi bir spor kulübüyle belirgin bir ilişkinin olup olmadığını anlayabilmek ve bunun spora yönelmede ne denli etkisi olduğunu tespit edebilmek için sorulmuş soruda deneklerin %61.67'si böyle bir ilişkinin varlığından söz etmişlerdir. Bu tür bir netice okulun yanında spor kulüplerinin de etkilerini açıklar mahiyettedir (Tablo IX). Ancak spor kulübüyle oluşturulan organik bağın okul yönetimleri tarafından yeterli derecede destek görmediği anlaşılmaktadır. Nitekim okul idaresinin kulüplerle bağlantısını güçlendirdiğini söyleyenlerin oranı %26.49'da kalmasına karşılık, bağlarını zayıflattığı veya tamamen kapardığı anlayışında olanların oranı %72.88'e ulaşmaktadır. Böylece okul idarelerinin okul dışı sportif faaliyetlerde öğrencilere arzu edilen seviyede destek vermedikleri ortaya çıkmaktadır. Bu durum sosyal hayatın her alanını kapsayan sporun okul yönetimlerince layıkıyla değerlendirilmediği gerçeğini gözler önüne sermektedir" (Tablo X).

Öte yandan okullardaki ders dışı sportif faaliyetlerin amaçlarına yönelik belirlenen altı seçenek denekler tarafından değerlendirilmiştir (Tablo XI). Burada öğrencilerin reklam ve rekreasyon seçeneğine oldukça fazla oranda katılmalarını tabii karşılamak gerekir. Aynı şekilde elit sporcu yetiştirmek ve spora özendirmek seçeneklerinin beden eğitimi öğretmeninin varlığı esasından hareket edilirse hiç de az sayılmayacak oranlara nasıl ulaşıldığı anlaşılabilir. Gerçekte okulların elit sporcu yetiştirmek, spora özendirmek, performans sporu için altyapı oluşturmak gibi hedefleri ön planda ele almaya yönelik tavır takındıkları söylenemez. Hatta pek çok okulun bu konuda teşvik edici olmaları bir tarafa engelleyici dahi olduğu söylenebilir. Ancak bu hedefleri yakalamada beden eğitimi öğretmenlerinin hiç de hafife alınamayacak fonksiyonlar icra ettiği inkar edilemez bir gerçektir.

Sayılan olumsuzluklar beraber değerlendirildiğinde mevcut sistemde önemli sayılabilecek sıkıntılarının varlığından söz edilebilir. Çünkü bunların tümü spora aktif katılım veya sportif performansı son derece yakından ilgilendiren durumlardır. Bu halin tümüyle ortadan kaldırılması veya mevcut sıkıntılarının bir kaçının çözülmesinin spora yönelme bakımından hayli fazla katkılar sağlayacağı muhakkaktır. Burada okul idaresi, öğretmenler ve veliler kadar sosyal çevre faktörleri de dikkate alınmalıdır. Bu nedenle okul eğitiminin sağlıklı bir hale getirilmesinin yanında sosyal çevreyi oluşturan fert ve grupların da kitle iletişim araçları vasıtasıyla bilgilendirilmesi, oluşturulması gereken bu ön şarttır.

Bütün bunlarla beraber öğrencilerin spora yönelmesinde eğitim-öğretim kurumları tarafından dikkate alınması gereken hususlar deneklerce şu konularda yoğunlaştırılmaktadır (Tablo XII):

- Sporcu öğrencilerin derslere devamsızlık problemi,
- Okullar tesis, spor salonu ve malzeme temin etmeli,
- Okullar öğrenciyi teşvik edici olmalı,
- Sınıf ve okullararası turnuvaların sıkça yapılmalı,
- Diğer derslerde geri kalınan konularda ek ders verilmeli,
- Okul, aile ve kulüp işbirliği sağlanarak olumsuzluklar çözülmeli,
- Sporcu öğrencilerin antrenman saatleri ders saatleriyle uyumlu hale getirilmeli,
- Okul idaresi başarılı sporcu tespit edip elit sporcu olması yolunda yardımcı olmalı,
- Okullarda spor kollarının işlevi artırılmalı ve bizzat müdür tarafından desteklenmeli-denetlenmeli,
- Okullarda belli zamanlarda spor yetenek araştırması yapılmalı,
- Sporcu öğrencileri diğer ders öğretmenleri de desteklemeli.

Öğrencilerin ortaya koyduğu bu problemler gerçekten spora yönelmede fertleri olumlu yönde etkileyecek özelliktedir.

KAYNAKLAR

- 1- Çon, M.; "Üst Düzeyde (Elit) Spor Yapanların Spora Yönelmelerinde İlk ve Orta-öğretim Kurumlarının Etkisi", Yüksek lisans Tezi, G.Ü. Sağlık Bil. Enst. , Ankara 1995.
- 2- D.P.T.; IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Sporla İlgili Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 1979.
- 3- Ertürk, S.; Eğitimde Program Geliştirme, Ankara 1986.
- 4- M.E.G.S.B. Gençlik Hizmetleri ve Faaliyetleri Dairesi Başkanlığı, "12-24 Yaş Gençlerinin Sosyo-Ekonomik Sorunları", Ankara. 1986,
- 5- Özmen, Ö.: Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni, Merve Matbaası Yayınları, Ankara 1983.
- 6- Taşmektepligil, M.Y.; "Sporun Yaygınlaştırılmasında Semt Sahalarının Etkileri", Yayınlanmamış Doktora Tezi, M.Ü. Sağlık Bil. Enst., İstanbul 1995.